

PRÓZA CESTOPISNÁ

Se směřováním literatury k životní praxi souvisel i vývoj prózy cestopisné. Nespokojovala se již jen se středověkým líčením nepravděpodobných, pohádkových jevů, jaké přinášel cestopis Mandevillův, také v pozdější době opisovaný, ale vznikala i nová, původní cestopisná literatura. Ta je důležitá zvláště proto, že se v ní ohlašoval reálnější poměr k životu. Jistě zde působily i zahraniční válečné výpravy, na nichž velký počet našich předků poznával cizí země z vlastního názoru.

Poměrně nejpozději pronikl tento nový vztah k světu do cestopisů o východních zemích, snad právě v souvislosti s oblibou středověkého fantastického čtení. Svědčí o tom latinský spisek *Cesta do Jeruzaléma* od kališnického kněze Martina Křivoústého, který dokládá stále trvající touhu poznat Palestinu a živý zájem o křesťanské církve v jejich kolébce. Vznikl sice až po r. 1477, ale názorově i literární formou náleží ještě době poděbradské.

Zatím co středověký cestopis obracel svůj zájem především k východním zemím, na sklonku husitského období vznikají první cestopisy o zemích západních. Naši předkové cestovali ovšem do bližších i vzdálenějších zemí na západ, na sever i jih častěji než do Palestiny (jak to vyplývalo už ze zeměpisné polohy českých zemí), ale v literárním ztvárnění se to projevilo až pozdě. Převládal zájem o praktický účel těchto cest nad zájmem o samy země a život v nich, a tak – ať už to byly cesty podnikané jako pouti, za vzděláním na slavné školy, nebo z příčin politických, hospodářských a vojenských – cestovatelům postačovaly k označení situace pouhé místopisné zmínky. Teprve v době poděbradské vznikla dvě cestopisná díla, která ve své konečné úpravě měla dokumentovat vědomé úsilí krále Jiřího o zajištění míru, dohody mezi evropskými panovníky a očištění našich předků od klevet, šířených proti nim v západní Evropě: *Deník panaře Jaroslava* a *Paměti Šaškovy*.

MARTIN KŘIVOÚSTÝ CESTA DO JERUZALÉMA

O Martinu Křivoústém víme bezpečně jen tolik, že byl utrakvistickým knězem a bakalářem pražské university a že vykonal r. 1477 cestu do Svaté země. Putoval přes Korutany a z Benátek po souši podle východního pobřeží Itálie do Tarenta, pak lodí přes Korfu, Krétu a Kypr do Tripoli v Sýrii, odtud do Damašku a do Jeruzaléma, jehož popis zaujímá největší část spisu. Zajel i do Betléma a k Jerichu, vrátil se přes Ramu do Jaffy, plul obvyklou cestou, ale z Korfu podle dalmatského pobřeží.

Ač je popis cesty úmyslně stručný, obsahuje hojně letmých postřehů, hlavně zmínek o hospodářských poměrech. Spisovatel byl asi šetrný venkovský synek, který má radost z darů přírody, ale zlobí se na nedostatečné obdělávání půdy pro